

Moderne tijd

Gebruik bron 4.

De opstellers van deze petitie richten zich tot het Britse bestuur in India.

- 4p 10 Leg uit, telkens met een verschillende verwijzing naar de bron, dat de opstellers van deze petitie:
- het bestuurlijk gezag van de Britten accepteren maar
 - zich verzetten tegen Britse culturele beïnvloeding.

Gebruik bron 5.

In het Britse parlement wordt in 1845 gediscussieerd of de Factory Acts moeten worden uitgebreid door de werkdagen te verkorten tot tien uur.

- 4p 11 Licht het verzenden van het verslag van de inspecteur van fabrieken naar de minister toe door:
- zonder bron aan te geven dat het laten maken van officiële verslagen door inspecteurs de uitvoering van eerdere Factory Acts moet ondersteunen en
 - te verklaren dat de informatie in deze verslagen als betrouwbaar beschouwd kan worden en
 - uit te leggen dat in de brief de mogelijke uitbreiding van de Factory Acts wordt verdedigd met een kapitalistisch standpunt, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Octavia Hill (1838-1912) zette zich in voor hervormingen in Groot-Brittannië. Een van haar projecten was het verhuren van nette huizen aan arme arbeidersgezinnen.

Twee gegevens over dit project:

- 1 Octavia Hill hield toezicht op het naleven van christelijke normen en waarden door haar huurders.
- 2 Octavia Hill wees grootschalige projecten van de overheid af die de huisvesting van arbeiders moesten verbeteren.

Socialisten reageerden wisselend op het werk van Octavia Hill.

3p 12 Geef aan:

- bij welk socialistisch streven dit project van Octavia Hill paste en
- voor beide gegevens apart, welke kritiek de socialisten hadden op de uitgangspunten van Hill.

Na de Frans-Duitse oorlog van 1870-1871 moest Frankrijk Elzas-Lotharingen aan Duitsland afstaan. Dit gebied was rijk aan delfstoffen en had een in meerderheid Duitssprekende bevolking.

2p 13 Noem twee kenmerkende aspecten van de negentiende eeuw die verklaren dat Duitsland juist Elzas-Lotharingen in bezit wilde nemen.

Gebruik bron 6.

2p 14 Leg uit dat je met deze herinnering van Gerard Brom kunt aantonen dat de emancipatie van de katholieken in Nederland wordt bevorderd door de voortschrijdende democratisering.

In de Duitse stad Koblenz werd een ruitersstandbeeld van keizer Wilhelm I opgericht vanwege zijn rol bij de eenwording van Duitsland. Hieronder staan vijf gebeurtenissen (a t/m e) in chronologische volgorde die te maken hebben met dit monument, dat *Deutsches Eck* werd genoemd.

- a Rijkspresident Von Hindenburg bezocht het *Deutsches Eck* nadat Franse troepen zich hadden teruggetrokken uit het Rijnland, vier jaar eerder dan was bepaald bij het Verdrag van Versailles.
- b De plaatselijke leiders van de NSDAP lieten een spandoek aan het monument bevestigen met de tekst: "Het Rijk zal nooit vernietigd worden als je verenigd en loyaal bent".
- c Nadat het ruitersstandbeeld was verwoest onthulde de eerste president van de Bondsrepubliek, Theodor Heuss, de overgebleven sokkel met de wapenschilden van alle deelstaten van het oude Duitsland erop als Duits gedenkteken.
- d Om de betrekking met de DDR niet te schaden keerden politici in de Bondsrepubliek zich tegen een burgerinitiatief om het ruitersstandbeeld van keizer Wilhelm I te herstellen.
- e Tijdens het plaatsen van een replica van het oude ruitersstandbeeld van keizer Wilhelm I werd geprotesteerd dat hierdoor Duits nationalisme verheerlijkt werd, waardoor de betrekkingen met West-Europese landen zouden verslechteren.

Hieronder staan vier politieke ontwikkelingen in Duitsland (1 t/m 4) in willekeurige volgorde:

- 1 De Duitse bevolking werd genazificeerd.
- 2 De Duitse regering maakte afspraken over de verzoeningspolitiek.
- 3 De Duitse regering streefde naar integratie in Europa, waarin zij een leidende rol op zich nam.
- 4 De regering van de Bondsrepubliek hield vast aan het streven naar Duitse eenheid.

- 2p 15 Geef per politieke ontwikkeling de gebeurtenis die daarbij past. Noteer alleen de cijfers en de daarbij behorende letters.
Let op: er blijft 1 gebeurtenis over.

In 1919 werd Elzas-Lotharingen (zie vraag 13) door een afspraak in de Vrede van Versailles weer officieel Frans grondgebied.

- 2p 16 Leg uit welke **andere** afspraak uit de Vrede van Versailles Duitsland hierdoor moeilijker kon nakomen.

Gebruik bron 7.

In deze instructie komen nationaalsocialistische opvattingen naar voren.

- 4p 17 Leg dit voor **twee** verschillende opvattingen uit.

In Nederland was kritiek op de deelname van het Nederlandse team aan de Olympische Spelen van 1932 in Los Angeles (in de Verenigde Staten) en aan de Olympische Spelen van 1936 in Berlijn.

De kritiek op de Nederlandse deelname werd ondersteund met een **economisch** argument in 1932 en met een **politiek** argument in 1936.

- 4p 18 Leg voor beide jaren uit wat de kritiek op de Nederlandse deelname was, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een verschillend kenmerkend aspect.

Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Gebruik bron 8.

Een bewering:

President Truman kan dit verslag gebruiken als ondersteuning van het nieuwe beleid dat hij in Europa wil invoeren.

- 3p 19 Licht deze bewering toe door:
- zonder bron aan te geven welk **politiek** doel Truman nastreeft in Europa en
 - uit te leggen welke Amerikaanse economische beleidsmaatregel Truman met dit verslag kan ondersteunen.

Gebruik bron 9.

Jordaan geeft een mening weer over de regering van de DDR.

- 4p 20 Leg uit, telkens met een verschillende verwijzing naar de bron, welke mening Jordaan weergeeft:
- over het regeringsbeleid in de DDR door de verwijzing naar de situatie in Nederland in 1941 en
 - over de machtsverhoudingen in het Oostblok in 1953.

Gebruik bron 10.

De verandering die Romme wil doorvoeren in het beleid van de regering zorgt voor een politiek probleem.

- 2p 21 Licht dit toe door:
- met bron aan te geven welk beleid Romme wil veranderen en
 - zonder bron te verklaren voor welk politiek probleem dit zorgt in de regering.

Gebruik bron 11.

In deze prent geeft Van Straaten een mening weer over een economische ontwikkeling in Nederland vanaf de jaren 1960.

- 2p 22 Leg uit welke mening Van Straaten weergeeft, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Na de ondertekening van het Verdrag van Schengen moest over de invoering hiervan worden onderhandeld. Nederland en West-Duitsland overlegden uitgebreid over het softdrugsbeleid in beide landen.

- 3p **23** Licht dit toe door:
- de kern van het softdrugsbeleid in Nederland te noemen en
 - uit te leggen dat juist de ondertekening van het Verdrag van Schengen gesprekken tussen Nederland en West-Duitsland hierover noodzakelijk maakte.

Twee gegevens:

- 1 Op 25 oktober 1989 zei Gennadi Gerasimov, de woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Sovjet-Unie, tegen westerse journalisten: "Ken je het lied *My way* (Mijn manier) van Frank Sinatra? Oost-Europa doet het nu op hun manier."
- 2 De Amerikaanse vicepresident Dan Quayle zei hierop: "Ze praten over de Frank-Sinatra-doctrine, maar ze zouden ook moeten denken aan de Nancy-Sinatra-doctrine (de dochter van Frank) met haar lied *These boots are made for walking* (Deze laarzen zijn gemaakt om mee te lopen)."

- 3p **24** Licht de gegevens toe door:
- uit te leggen welke koerswijziging in het buitenlands beleid van de Sovjet-Unie met de 'Frank-Sinatra-doctrine' werd aangeduid en
 - aan te geven welk gevolg van deze koerswijziging door Dan Quayle werd voorspeld met de 'Nancy-Sinatra-doctrine'.

Op Prinsjesdag 1990 stond in de jaarlijkse troonrede: "In de NAVO treedt de militaire functie minder op de voorgrond; haar politieke taak wint in het veranderde Europa daarentegen aan belang."

- 2p **25** Leg uit welke boodschap de regering wilde overbrengen over de politieke rol van Nederland in Europa door het opnemen van deze uitspraak.

Gebruik bron 12.

Thera van Osch waarschuwt Nederlandse ouders voor gangsta rap en voor de digitale revolutie.

- 3p **26** Toon dit aan door:
- uit te leggen dat de boodschap van gangsta rap, zoals Thera van Osch die weergeeft, verschilt van de oorspronkelijke boodschap van rapmuziek die ontstond in de Verenigde Staten en
 - aan te geven welke waarschuwing Van Osch geeft over de gevolgen van de digitale revolutie.

Moderne tijd

bron 4

In 1829 verbiedt het Britse bestuur in India *Sati*, een religieus gebruik onder sommige Hindoes, waarbij een weduwe levend wordt verbrand op de brandstapel van haar overleden man. Een groep Hindoes schrijft hierna in een petitie aan de Britse gouverneur-generaal:

We horen met verbazing en verdriet dat de afschaffing van de praktijk van Sati wordt verdedigd door te beweren dat er geen wet over bestaat: een gedachte die wordt verspreid door een groep Hindoes die zich van de religie van hun voorvaderen heeft afgekeerd, die zichzelf heeft vervuild met verboden eten en drinken uit de Europese samenleving. En zij zet zich in om u wijs te maken dat er geen wet is over het ritueel van Sati en dat alle intelligente en geschoolde Hindoes het eens zijn met de afschaffing ervan. (...) Maar wij leggen eerbiedig voor dat een kwestie zo gevoelig als deze, over de interpretatie van onze heilige boeken en het bestaansrecht van onze heilige gebruiken, niemand behalve pundits [Hindoe geleerden] en brahmanen [Hindoe priesters] geconsulteerd mogen worden.

bron 5

In 1845 krijgt James Graham, de minister van Binnenlandse Zaken een verslag¹⁾ met daarin een brief van een fabriekseigenaar:

Het is mijn bedoeling om de werktijd verder te verminderen tot tien en een half uur (...). Ik merk dat de arbeiders met meer energie en geest werken; ze zijn vrolijker en blijer. Alle argumenten die ik lange tijd heb gehoord tegen werktijdvermindering zijn gebaseerd op een rekenkundige vraag - als een elf-urige werkdag zoveel productie oplevert, wat levert twaalf of vijftien uur dan op? Dit is een juiste vraag voor de stoommachine (...), maar probeer dit voor een paard, en je zult merken dat hij niet kan concurreren met de motor, omdat hij tijd nodig heeft om te rusten en te eten.

noot 1 Door de regering aangestelde inspecteurs zenden twee maal per jaar een verslag van hun inspecties van fabrieken naar het ministerie van Binnenlandse Zaken. De brief van de fabriekseigenaar komt uit het verslag van de periode van 30 september 1844 tot 30 april 1845.

bron 6

De katholieke schrijver Gerard Brom (1882-1959) herinnert zich over zijn studententijd in Utrecht:

In Utrecht trokken katholieke studenten er niet zoals in Amsterdam op uit om huis aan huis in volksbuurten propaganda bij de verkiezingen te maken, maar ik heb wel bij de uitbreiding van het kiesrecht huisbezoeken gedaan voor het werven van nieuwe kiezers onder arbeiders die zich moeilijk lieten overtuigen.

bron 7

Op 28 maart 1933 stuurt de partijleiding van de NSDAP een instructie naar lokale partijafdelingen:

Actiecomités moeten streng controleren in hoeverre [Duitse] kranten deelnemen aan de voorlichtingscampagne tegen het afschuwelijke haatzaaien door Joden in het buitenland. Als kranten dat niet of maar in beperkte mate doen, dan moet erop worden toegezien, dat zij ogenblikkelijk worden verwijderd uit ieder huis waar Duitsers wonen. Geen enkele Duitser of Duitse zaak moet in zulke kranten nog advertenties plaatsen. Die kranten moeten openlijk worden veracht. Zij zijn geschreven voor Joden, maar niet voor het Duitse volk.

bron 8

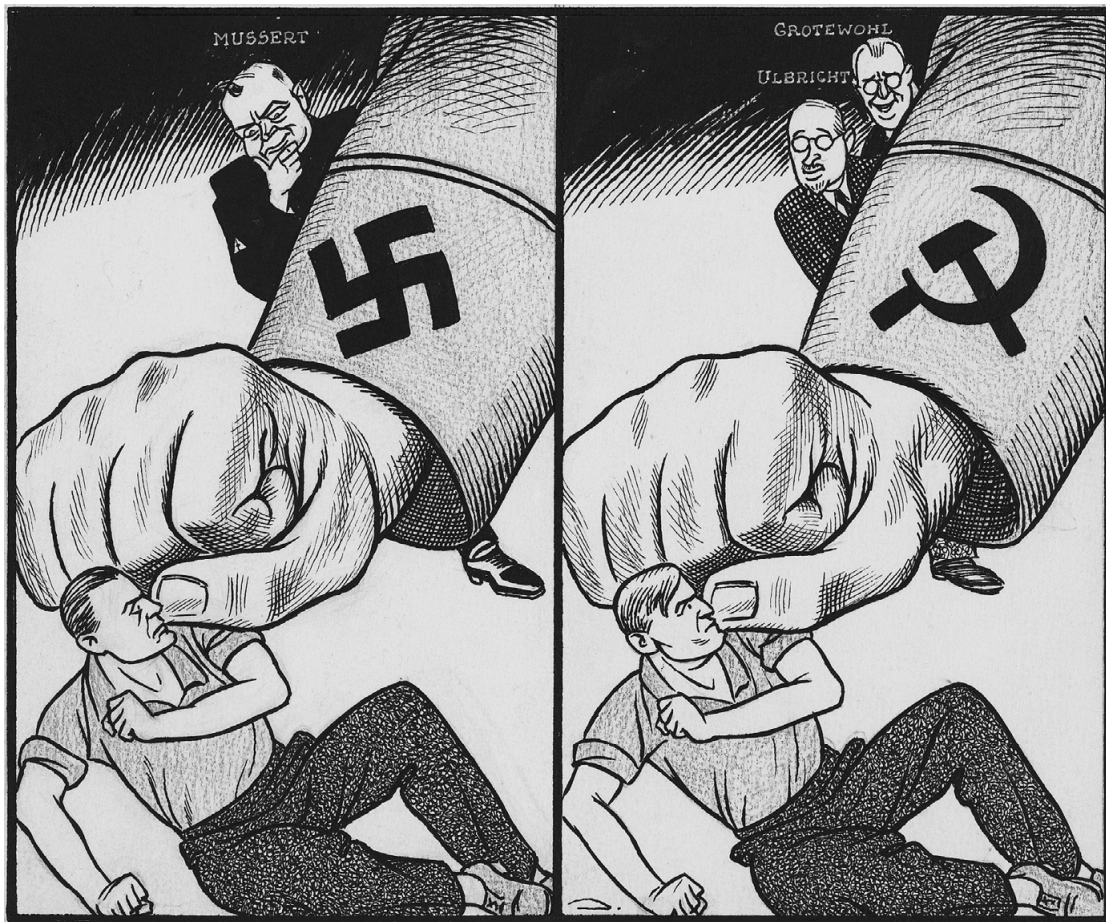
Generaal Lucius Clay is in 1946 de plaatsvervangend militair gouverneur van de Amerikaanse bezettingszone in Duitsland. Hij schrijft in een verslag aan de Amerikaanse regering:

We zijn ervan overtuigd dat de bevolking in de Russische bezettingszone ongeveer 1500 calorieën per dag te eten krijgt en dat dit zeker zo blijft tot de volgende oogst. In de Amerikaanse bezettingszone hebben we vooral ingezet op de democratische ontwikkeling (...). Hierdoor heeft de Communistische Partij hier maar weinig bereikt. Het is echter niet zo moeilijk een keuze te maken tussen communist worden op 1500 calorieën per dag of een aanhanger van de democratie worden op 1000 calorieën¹).

noot 1 De energiebehoefte van een gemiddeld mens is ongeveer 2000 calorieën per dag.

bron 9

Naar aanleiding van de arbeidersopstand in de DDR verschijnt op 23 juni 1953 deze prent van L.J. Jordaan in het dagblad *Het Parool*:

Toelichting:

Bij het linkerdeel van de prent:

Onder de prent staat: Amsterdam, februari 1941, waarmee Jordaan verwijst naar een staking die in februari 1941 onder arbeiders in Amsterdam uitbreekt.

De man achter de arm is Mussert, de leider van de Nederlandse partij NSB (Nationaal Socialistische Beweging).

Bij het rechterdeel van de prent:

Onder de prent staat Berlijn, juni 1953.

De mannen achter de arm zijn Ulbricht en Grotewohl, leiders van de DDR.

bron 10

In de *Volkscrant* van 21 oktober 1953 staat in een artikel over een voorstel van Carl Romme, de fractieleider van de Katholieke Volkspartij (KVP):

Prof. Romme heeft vanmiddag in de Tweede Kamer namens de KVP-fractie voorstellen gedaan, die zeer belangrijke gevolgen kunnen hebben voor de arbeiders en de middenstand. Hij verdedigde een nieuw systeem voor het vaststellen van de lonen. Daardoor zou het in 1954 mogelijk worden om in de sectoren van het bedrijfsleven (...) de lonen niet slechts 5 procent te verhogen, maar met 6, 7 of 8 procent. Het voorstel werd in een – ongekend lange – motie Romme verder uitgewerkt. (...) De katholieke fractieleider heeft bij dit Kamerdebat dus meteen de knuppel in het hoenderhok gegooid.

bron 11

Deze prent van Peter van Straaten verschijnt op 4 december 1969 in het dagblad *Het Parool*:

Toelichting:

In het midden van de prent staat 'koop, koop, koop, koop, koop, koop, koop'.
Op de gevel rechts staat 'INGANG, hedenavond verkoop tot 21 uur'.

bron 12

In 2005 schrijft Thera van Osch in de nieuwsbrief van de stichting *Zij/Hij in beeld*:

Gangsta rap is een muzikale subcultuur die een criminele, gewelddadige en vrouwonvriendelijke levensstijl van drugdealers, straatbendes en pooiers verheerlijkt. Kinderen en jongeren worden al vanaf heel jonge leeftijd overstelpt met ranzige clips die gangsta rap dag-in-dag-uit verspreiden via de muziekstations van MTV, the Box en TMF. Gangsta rappers dragen het beeld uit dat je met crimineel geweld en drugshandel een leven van glitter en glamour kunt bereiken. Omringd door zwoele vrouwen lopen ze rond in dure merkkleding, behangen met overdadige sieraden. Ze rijden doelloos rond in luxe auto's of drinken champagne in exotische villa's met zwembaden. (...) Sinds kort begint de gangsta rap ook door te dringen in videospelletjes. De gangster rapper "50 Cent" is inmiddels al verheven tot hoofdrolspeler in een nieuwe gewelddadige videogame. Hierdoor kunnen kinderen en jongeren zich nog beter inleven in het vunzig gedrag van de macho, die met misdaad en geweld de top bereikt en een luxelevens kan leiden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.